



TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
VOOR ONTWIKKELING VAN EEN DAGRECREATIEF
TERREIN TE APPELSCHA

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
VOOR ONTWIKKELING VAN EEN DAGRECREATIEF
TERREIN TE APPELSCHA

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

*Buro Bakker (2012);
Toetsing Flora- en faunawet voor ontwikkeling van een dagrecreatief terrein te Appelscha.
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van gemeente Ooststellingwerf.*

in opdracht van:

GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

contactpersoon:

MW. G. BARENDRECHT

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:
Ir. M.S. Van Kerkevoorde

Veldwerk en rapportage:
Ing. M. Oudsboorn

Inhoud

1	INLEIDING.....	1
1.1	AANLEIDING EN DOEL	1
1.2	WETTELIJK KADER	1
1.3	METHODE.....	1
1.4	PLANGEBIED	1
1.5	VOORGENOMEN ONTWIKKELING.....	2
2	FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG....	3
2.1	FLORA.....	3
2.2	VOGELS	3
2.3	VLEERMUIZEN	4
2.4	GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN.....	5
2.5	REPTIELEN EN AMFIBIEËN.....	5
2.6	VISSEN.....	6
2.7	ONGEWERVELDEN	6
2.8	LICHT BESCHERMDE SOORTEN.....	6
3	CONCLUSIES	7
3.1	SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN.....	7
3.2	SAMENVATTING VERVOLG.....	7
4	BRONNEN	9

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Gemeente Ooststellingwerf heeft enkele percelen ten zuiden van Appelscha in bezit, waarop een vorm van locatiegebonden dagrecreatie wordt beoogd. Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quicksan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijk inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

1.3 METHODE

Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Op 27 juni 2012 is een ecologische verkenning in het gebied uitgevoerd. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Daarnaast is schepnetonderzoek in de watergangen uitgevoerd. Tenslotte zijn er inschattingen gemaakt van het (mogelijke) voorkomen van beschermde soorten op basis van terreinkenmerken.

1.4 PLANGEBIED

Het plangebied is gelegen in het buitengebied ten zuiden van Appelscha. Het betreft agrarisch gebied (maïs) met een grootte van circa 28 hectare. Het merendeel van het plangebied ligt ten zuiden van de weg Hildenberg, een klein deel ligt ten noorden van deze weg. Het plangebied wordt aan de oostzijde begrensd door de Tilgrupsweg. Aan de zuidzijde liggen bospercelen en de N381. Ten westen van het plangebied liggen enkele agrarische percelen (maïs en lies), met daarachter een golfterrein en vakantiepark. Tussen de agrarische percelen liggen greppels. Er is slechts één jaarrond watervoerende watergang binnen het plange-

bied aanwezig. Ook zijn er enkele bossingels aanwezig. De voormalige boerderij met opstallen aan de Hildenberg 1 valt binnen het plangebied.



Figuur 1: De ligging van het plangebied (Bron: Google Earth Pro).

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

Binnen het plangebied zal herontwikkeling van het agrarisch bedrijf plaatsvinden. Hier zal waarschijnlijk een dagrecreatief terrein worden ontwikkeld met diverse recreatieve en toeristische voorzieningen. Mogelijk wordt er een grote waterplas gegraven. De intentie bestaat om de aanwezige boerderij (Hildenberg 1) te behouden en een niet-agrarische invulling te geven. De invulling van het plangebied is nog niet bekend, waardoor het gehele gebied plangebied derhalve zeer ruim is onderzocht op (mogelijke) aanwezigheid van beschermde flora en fauna.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.7 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.8 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten. Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

Er zijn binnen het plangebied geen beschermde soorten aangetroffen, deze worden gezien de terreininrichting en het gebruik uitgesloten.

Het plangebied bestaat voor het merendeel uit agrarische percelen waar maïs en lelies verbouwd worden. Langs de randen groeien diverse algemene en niet beschermde akker(on)kruiden.

Het opgaand groen in de bossingels bestaat uit Zomereik, Ruwe berk, Beuk, Zwarte els, Linde met struweel van Lijsterbes, Braam en Grote brandnetel. In de watervoerende watergang van het plangebied groeit ondermeer Riet, Pitrus en algemene fonteinkruiden. Overige greppels zijn niet jaarrond watervoerend.

De graslanden direct aan de noord- en oostzijde van de boerderij, zijn aangewezen als EHS (kruiden- en faunarijck grasland). Het noordelijke perceeltje wordt geregeld gemaaid, naast enkele grassoorten groeit er Smalle weegbree, Paardenbloem en Witte klaver. Het oostelijk perceel is zeer monotoon, waardoor er in beide percelen geen sprake is van het EHS-doeltype kruiden- en faunarijck grasland. In een aparte rapportage worden de consequenties met betrekking tot de EHS voor het project beschreven (Buro Bakker, 2012).

Effecten en vervolg

Beschermde flora wordt gezien de inrichting en het gebruik niet verwacht, waardoor effecten kunnen worden uitgesloten.

2.2 VOGELS

Voorkomen

Rondom de boerderij aan de Hildenberg 1 is een aantal (ca. 10) Huismussen waargenomen en gehoord. Nesten van de Huismus genieten categorie 2 jaarronde bescherming (DR-loket, 2009); “nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar”. De Huismussen zijn zowel in de dakgoten als in de bosschages rondom de boerderij aangetroffen. De twee loodsen zijn ontoegankelijk voor Huismussen en bieden geen nestgelegenheid. Aangezien de Huismus een standvogel is en zeer honkvast, verblijft deze jaarrond veelal op dezelfde locatie. Hierdoor is het zeer aannemelijk dat er Huismussen op het erf broeden.

Volgens de gehanteerde soortenstandaard van de Huismus dienen meerdere veldbezoeken uitgevoerd te worden om het exacte aantal en de nestlocaties vast te stellen (DR, 2011). Aangezien het veldbezoek aan het eind van het broedseizoen is uitgevoerd, wordt niet aan deze richtlijn vastgehouden. Er kan op basis van de waarnemingen worden aangenomen dat er hooguit een tiental broedparen binnen het plangebied aanwezig zijn.

Er zijn geen waarnemingen gedaan of nesten van overige vogels aanwezig waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn.

Binnen het plangebied zijn diverse vogels waargenomen, waaronder Houtduif, Witte kwikstaart, Merel, Spreeuw en Gaai. Voor deze soorten is binnen het plangebied geschikt nestgelegenheid aanwezig. De bewoners van de boerderij meldden dat Spreeuw ook onder de dakpannen van de boerderij hebben gebroed. Binnenin de schuren zijn enkele (oude) nesten van

Merel en Boerenzwaluw aanwezig. Het plangebied biedt geen geschikt broedgelegenheid voor akker- en weidevogels.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Vooralsnog blijft de aanwezige boerderij (Hildenberg 1) behouden, waardoor geen negatieve effecten optreden voor Huismus. Bij een eventuele sloop van de woonboerderij, gaan nestplaatsen van de jaarrond beschermde Huismus verloren. Aanvullend onderzoek in het broedseizoen (mei-juli) zal dan het aantal en de precieze nestlocaties moeten uitwijzen. Bij vaststelling van nestplaatsen, dienen mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd. Dit houdt in dat er ter vervanging in de directe omgeving speciale nestkasten opgehangen dienen te worden. Naast nestplaatsen is ook het functionele leefgebied, zoals schuil- en foerageermogelijkheden beschermd. Derhalve dient voor de soort voldoende dekking (in de vorm van dichte coniferenhagen of andere altijd groene heesters) te behouden of op te nemen in het openbaar groen. Dit zal de soort ten goede komen. Jaarrond beschermde nesten van overige vogelsoorten zijn niet binnen het plangebied aanwezig.

Algemene broedvogels

Werkzaamheden die uitgevoerd worden tijdens het broedseizoen kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van nesten. Dergelijke verstoring is niet toegestaan en hiervoor wordt bovendien geen ontheffing verleend. De versturende werkzaamheden dienen daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot half juli. Bij het uitvoeren van werkzaamheden in het broedseizoen is van belang dat vogels ontmoedigd worden om in het gebied tot broeden te komen. Het plangebied dient hiervoor voorafgaand aan het broedseizoen onaantrekkelijk gemaakt te worden voor vogels, en gedurende het broedseizoen onaantrekkelijk gehouden worden door het wekelijks maaien van de vegetatie. Wanneer dit niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogelkundige. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.

2.3 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

Gedurende een jaar maken vleermuizen gebruik van verschillende soorten verblijfplaatsen. Deze verschillende typen verblijfplaatsen kunnen zich in een netwerk van verschillende gebouwen kunnen bevinden, maar ook in één en hetzelfde gebouw. Dit heeft te maken met het feit dat elk type verblijfplaats een ander microklimaat vereist. Verblijfplaatsen van vleermuizen, evenals functionele leefomgeving zoals foerageergebied en vliegroutes zijn strikt beschermd.

Het woongedeelte van de boerderij biedt enkele geschikte mogelijkheden voor verblijfplaatsen van vleermuizen. De dakpannen liggen niet geheel aaneengesloten, waardoor hier en daar toegankelijke ruimtes voor vleermuizen aanwezig zijn. Het loodflab sluit wel goed aan, evenals de nokpannen. Er zijn geen geschikte openingen langs de boeiboorden waargenomen. De bewoner meldde echter wel dat hij enkele jaren geleden in het woongedeelte een vleermuis in een muizenval heeft gehad. Alhoewel er zeer weinig potentiële invliegopeningen aanwezig zijn, kan aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen niet geheel worden uitgesloten.

Het opslaggedeelte van de boerderij is ongeschikt voor vleermuizen; de dakpannen liggen hier direct op de houten constructie, waardoor geen nauwe ruimtes aanwezig zijn waar vleermuizen graag tussen kruipen. Daarbij is er geen isolatie aanwezig en zijn er enkele gaten in het dak aanwezig, waardoor er geen vereist stabiel klimaat heerst.

De agrarische opstallen zijn ongeschikt voor vleermuizen. De twee loodsen zijn van damwandmateriaal gemaakt en hebben geen mogelijke invliegopeningen.

Er zijn geen potentieel geschikte holtes voor vleermuizen in de bomen binnen het plangebied aanwezig.

Belangrijke vliegroutes

De boomsingels binnen het plangebied lopen niet door in andere boomsingels of bosgebieden, waardoor deze geen onderdeel uitmaken van potentiële vliegroutes voor vleermuizen.

Belangrijk foerageergebied

Boven het plangebied kunnen enkele vleermuissoorten zoals Rosse vleermuis en Laatvlieger foerageren. Deze soorten zijn minder gebonden aan opgaande elementen zoals boomsingels om zich te kunnen oriënteren. Naar verwachting maakt het plangebied geen deel uit van essentieel foerageergebied. Essentiële drinkwaterplekken zijn niet aanwezig binnen het plangebied.

Effecten en vervolg

De levenswijze en ecologie van vleermuizen (een zeer trage voortplanting, hoge concentratie van vleermuizen in de verblijfplaatsen en traditioneel gebruik van deze verblijfplaatsen) maakt ze erg kwetsbaar voor ruimtelijke ingrepen zoals sloop van gebouwen. Alle in Europa voorkomende vleermuizen zijn daarom strikt beschermd onder de Europese Habitatrichtlijn en de daarvan afgeleide Flora- en faunawet. Aantasting van vleermuizen en hun leefgebied is niet toegestaan. Ook het aantasten van de functionaliteit van hun verblijfplaatsen (de vaste verblijfplaats) is verboden. Alle tot het netwerk behorende verblijfplaatsen gelden als vaste verblijfplaats, ook als ze op een bepaald moment niet worden bewoond: een zomerverblijf is ook in de winter beschermd. Voor vleermuizen kan voor ruimtelijke ingrepen geen onthefing van de Flora- en faunawet worden verkregen. Schade aan vleermuizen moet daarom dus te allen tijde worden voorkomen om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Om inzicht te krijgen over het gebruik van het plangebied door vleermuizen, is een vervolgonderzoek noodzakelijk. Onderzoek naar vleermuizen vindt plaats volgens een vast protocol die in 2011 is vastgesteld door de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). In een aantal onderzoeksronden gedurende het zomerhalfjaar worden alle belangrijke gebiedsfuncties voor vleermuizen onderzocht. Hiervoor worden de onderzoeksronden verdeeld over de fasen in de cyclus van vleermuizen, waarbij de eerste twee rondes in het voorjaar (15 mei- 15 juli) moet worden uitgevoerd.

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Voorkomen

Nabij het plangebied zijn waarnemingen van de zwaar beschermde Das bekend (telmee.nl). Er zijn binnen het plangebied geen sporen van aanwezigheid (burchten, uitwerpselen, vraatsporen) van de Das aangetroffen. Aangezien geen vraatsporen of loopgangen zijn aangetroffen, zal het plangebied geen essentieel deel van het foerageergebied van de Das uitmaken. Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied voor de matig beschermde Eekhoorn en de zwaar beschermde Waterspitsmuis. Er zijn in de bebouwing geen sporen van aanwezigheid van de matig beschermde Steenmarter.

Effecten en vervolg

Zwaar en matig zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren worden niet in het plangebied verwacht. Effecten kunnen derhalve worden uitgesloten.

2.5 REPTIELEN EN AMFIBIEËN

Voorkomen

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied voor zwaar beschermde reptielen en amfibieën. De bekende verspreidingsgegevens geven daarnaast geen waarnemingen van zwaarder beschermde reptielen en amfibieën binnen en nabij het plangebied.

Effecten en vervolg

Beschermde soorten worden niet in het plangebied verwacht, waardoor effecten kunnen worden uitgesloten.

2.6 VISSEN

Voorkomen

Met uitzondering van de watergang, in oost-westelijke richting temidden van het plangebied, zijn geen watervoerende sloten binnen het plangebied aanwezig. In de watergang zijn geen beschermde vissoorten gevangen. Beschermde soorten kunnen worden uitgesloten op basis van het aanwezige biotoop en de bekende verspreidingsgegevens.

Effecten en vervolg

Beschermde soorten worden niet in het plangebied verwacht, waardoor effecten kunnen worden uitgesloten.

2.7 ONGEWERVELDEN

Voorkomen

Het plangebied biedt op basis van het aanwezige biotoop en de bekende verspreidingsgegevens geen geschikt leefgebied voor beschermde vlinders, libellen en overige ongewervelden.

Effecten en vervolg

Niet van toepassing.

2.8 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Naast de in dit hoofdstuk behandelde matig en zwaar beschermde soorten, zal ook een aantal licht beschermde soorten voorkomen. In tabel 1 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tabel 1. Algemene soorten die (mogelijk) in het plangebied voorkomen.

Soortgroep	Soort	Type waarneming
Zoogdieren	Ree <i>Capreolus capreolus</i>	Prenten en schuurplekken aangetroffen
	Mol <i>Talpa europaea</i>	Molshopen aanwezig
	Egel <i>Erinaceus europaeus</i>	Geschikt leefgebied aanwezig
	Bosmuis <i>Apodemus sylvaticus</i>	Geschikt leefgebied aanwezig
	Bosspitsmuis <i>Sorex araneus</i>	Geschikt leefgebied aanwezig
	Huisspitsmuis <i>Crocidura russula</i>	Geschikt leefgebied aanwezig
	Veldmuis <i>Microtus arvalis</i>	Holletje aanwezig
	Hermelijn <i>Mustela erminea</i>	Foerageergebied aanwezig
	Wezel <i>Mustela nivalis</i>	Foerageergebied aanwezig
	Bunzing <i>Mustela putorius</i>	Foerageergebied aanwezig
Haas <i>Lepus europaeus</i>	Prenten en uitwerpselen aangetroffen	
Amfibieën	Bruine kikker <i>Rana temporaria</i>	Geschikt leefgebied aanwezig
	Bastaardkikker <i>Rana klepton esculenta</i>	Waarneming - vangst
	Gewone pad <i>Bufo bufo</i>	Geschikt leefgebied aanwezig

Effecten en vervolg

De negatieve effecten op licht beschermde planten en dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen. Een veelgebruikte invulling van deze zorgplicht bestaat uit het ongeschikt maken van het plangebied voor dieren, door deze enkele dagen voorafgaande aan de werkzaamheden kort af te maaien. Dieren krijgen dan de tijd om het plangebied te verlaten en elders leefgebied te zoeken.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

In de tabel hieronder is een overzicht weergegeven van de (mogelijk) in het plangebied voorkomende zwaar en matig zwaar beschermde soorten.

Tabel 2. Overzicht van waargenomen of waarschijnlijk in het plangebied voorkomende zwaar of matig zwaar beschermde fauna.

Soortgroep	Soort	Functie	Beschermingsregime
Vogels	Huismus	Vermoedelijk ca 10 broedpaar aanwezig bij boerderij	Strikt beschermd
	Algemene broedvogels	Broedgelegenheid aanwezig	Strikt beschermd
Zoogdieren	Vleermuizen	Mogelijk verblijfplaatsen in woongedeelte boerderij aanwezig	Strikt beschermd

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage 1) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

Broedvogels

Huismus

Nesten van de Huismus genieten een jaarronde bescherming. In de boerderij zijn vermoedelijk hooguit een tiental broedpaartjes aanwezig. De intentie is er om de boerderij te behouden in de plannen, waardoor nestplaatsen van de Huismus behouden blijven. Bij een eventuele sloop van de woonboerderij op termijn gaan deze nestplaatsen verloren. Ter vervanging dienen dan in de directe omgeving speciale nestkasten opgehangen te worden. Dit dient te worden uitgevoerd door een vogelkundige en moet worden vastgelegd in een activiteitenplan.

Algemene broedvogels

Wanneer kap- en sloopwerkzaamheden tijdens het broedseizoen worden uitgevoerd, kan dit leiden tot verstoring of vernietiging van nesten. Dergelijke verstoring is niet toegestaan en hiervoor wordt bovendien geen ontheffing verleend. De werkzaamheden dienen daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot en met juli. Wanneer het niet mogelijk is de versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden door een vogelkundige gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten.

Vleermuizen

Het woongedeelte van de boerderij biedt mogelijkheden voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Vooralsnog blijft de woonboerderij intact. Indien de boerderij op termijn gesloopt wordt, zal aanvullend onderzoek de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen moeten vaststellen. Hiervoor zal conform het vleermuisprotocol (GaN, 2011) vier rondes in de periode mei-september met een batdetector moeten worden uitgevoerd. Hierbij moeten de eerste twee rondes in de kraamperiode tussen 15 mei en 15 juli worden uitgevoerd, waarbij minmaal 20 dagen tussen beide bezoeken moet zitten. Onderzoek naar eventuele kraamkolonies kan, gezien dit tijdsframe, niet meer in 2012 worden uitgevoerd. Een aanvullend onderzoek dient minimaal een jaar voorafgaand aan de sloop worden uitgevoerd.

Indien er verblijfplaatsen worden vastgesteld, zullen mitigerende maatregelen moeten worden uitgevoerd. Hierbij kan gedacht worden aan gefaseerd en vleermuisvriendelijk slopen en voorafgaand hieraan zorg te dragen voor vervangende verblijfplaatsen door middel van het ophangen van nestkasten voor vleermuizen in de directe omgeving en/of het inbouwen van geschikte mogelijkheden in de nieuwbouw. Een definitieve uitwerking van de eventuele mitigatie zal in een werkprotocol en/of activiteitenplan moeten worden vastgelegd.

Resultaten van een aanvullend onderzoek naar vleermuizen is juridisch 3 jaar houdbaar. Na deze 3 jaar, dient het onderzoek te worden geactualiseerd.

Licht beschermde soorten

De (mogelijke) aanwezigheid van een aantal licht beschermde soorten leidt niet tot verdere consequenties ten aanzien van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt wel de zorgplicht (zie Bijlage 1).

4 BRONNEN

Flora

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra en T. Westra, 1985 -1994. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties deel 1 - 5. KNNV Uitgeverij / IVN.

Vissen

Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper en P.P. Schollemma, 2008. Vissenatlas Groningen Drenthe. Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980 - 2007. Uitgeverij Profiel, Bedum.

Amfibieën en reptielen

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Nationaal natuurhistorisch museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Zoogdieren

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV Uitgeverij.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Vogels

Dienst Regelingen, 2011. Soortenstandaard Huismus - *Passer domesticus*. Min EL&I, Dienst Regelingen, december 2011.

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten Flora- en faunawet.

Insecten

Bos, E., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*). Nederlandse fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Nederlandse vereniging voor libellenstudie (2008). Brachytron 11(2) Themanummer: actualisatie atlas, NVL,

Overig

Buro Bakker (2012); *Verkenning Natura 2000 en EHS Funpark Appelscha*. Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V. te Assen, in opdracht van gemeente Ooststellingwerf.

Google Earth Pro. 2009 Tele Atlas.

www.telmee.nl

www.waarneming.nl

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Hieronder vallen de zogenaamde tabel 1-soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de Minister van LNV (thans EL&I) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

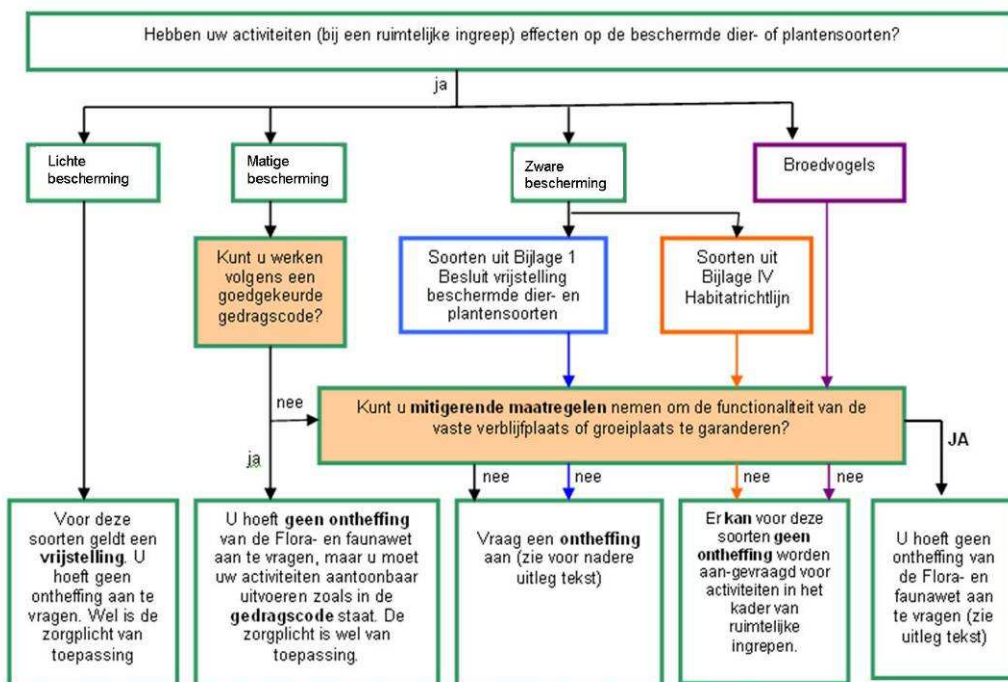
Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij amvb zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en wet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11 Flora-

en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats respectievelijk een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen respectievelijk hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 Flora- en faunawet. Indien aantasting of versterking van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Min. LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.



Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 in de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de categorie 1 soorten, waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het wegvangen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A. blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde -soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Formeel is deze goedkeuring niet nodig; met de uitvoering van mitigerende maatregelen worden negatieve effecten immers voorkomen. Het Ministerie van EL&I adviseert echter wel om het activiteitenplan ter beoordeling aan Dienst Regelingen voor te leggen. Een positieve afwijzing van de aanvraag van Dienst Regelingen verkleint de kans op vertraging, bijvoorbeeld als er iemand bezwaar maakt tegen de plannen.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving

een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Dienst Regelingen zal beoordelen of het wettelijk belang zwaarder weegt dan overtreding van de verbodsbepalingen.

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd (EB): zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd (BE): sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar (KW): matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig (GE): stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

juli 2012

Vormgeving:
Joop Striker, Assen